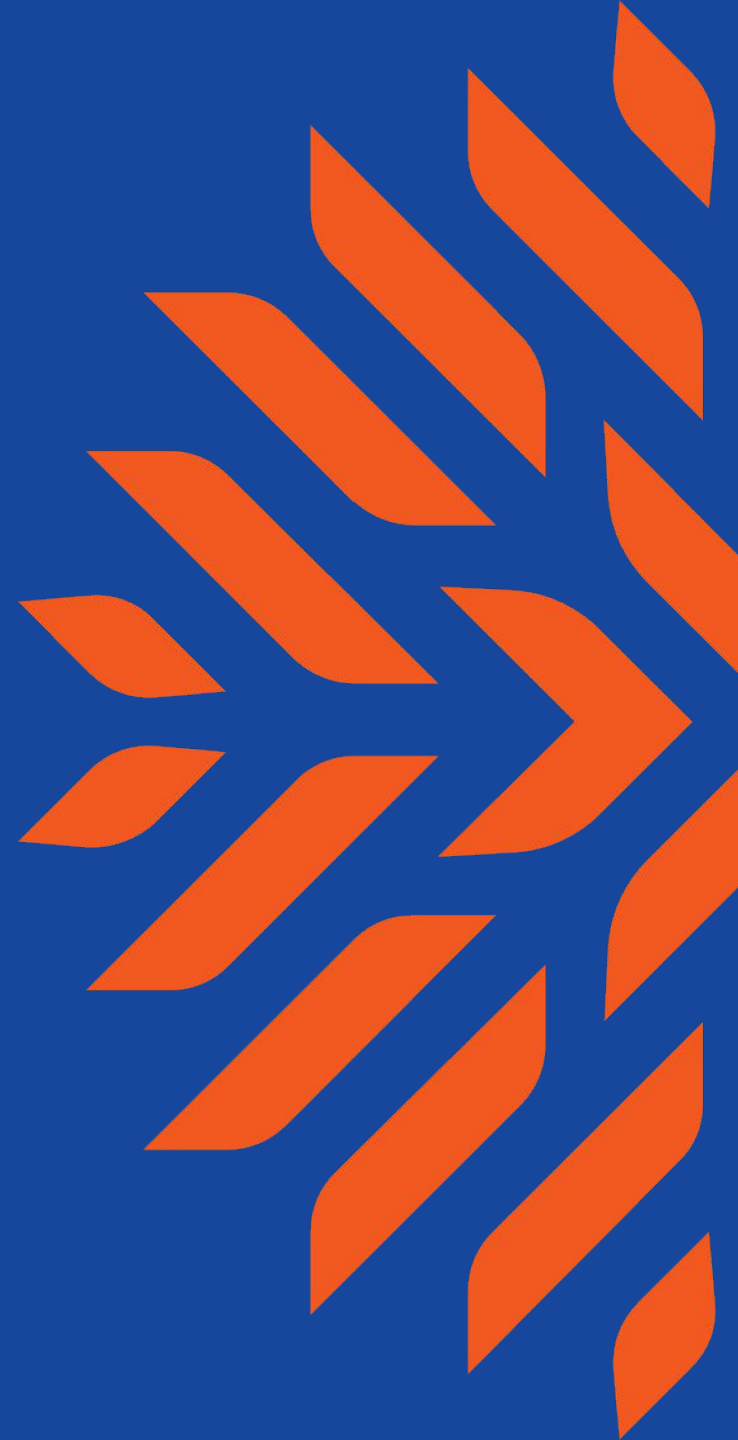

Досвід планування регіонального розвитку в країнах Європи: деякі уроки для України

Мирослав Кошелюк,
експерт проєкту DECIDE

➤ ПРОГРАМНИЙ ЦИКЛ 2028-2034: НОВІ ВИКЛИКИ/НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Євроінтеграція в умовах війни – безпрецедентний виклик, який стоїть перед Україною

На порядку денному – трансформація української регіональної політики з врахуванням вимог 22 глави

Особливий часовий дедлайн – початок нового програмного циклу

Досвід інших країн – джерело підказок

➤ ДОСВІД ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

13 країн:

Швейцарії, Швеції, Ірландії, Іспанії, Хорватії, Словенії, Чехії, Румунії, Польща а також Сербії, Боснії і Герцеговини, Північної Македонії та Чорногорії.

➤ ФОРМАТ КЕЙС-СТАДІ

ПО КОЖНІЙ КРАЇНІ – законодавча рамка – національні планувальні документи – зразки документів в рамках використання коштів ЄС – приклади планувальних документів регіонального і локального рівня – загалом біля 400 документів

ВИСНОВКИ: особливості планування регіонального розвитку, релевантні для України

РЕКОМЕНДАЦІЇ: конкретні рішення, які можна запозичити

➤ УСІ КРАЇНИ ЄС ДОТРИМУЮТЬСЯ:

спільних пріоритетів

спільних принципів та стандартів підготовки базових документів, на основі яких після узгодження з Єврокомісією здійснюється фінансування

спільних правил використання цих коштів та моніторингу його ефективності

➤ КРАЇНИ ЄС: АРХІТЕКТУРА ПЛАНУВАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ В РАМКАХ КОГЕЗІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

- **Національна стратегія розвитку** – ширший документ, фіксує власні пріоритети країни (кошти ЄС– лише одне, не єдине джерело ресурсів)
- **Угода про партнерство (Partnership Agreement)** з Єврокомісією на програмний цикл 2021–2027 – рамка використання коштів структурних фондів
- **Операційні програми (OP)** – «операційний» рівень: конкретні цілі (SO/RSO), прив'язані до 5 політичних цілей (PO) когезійної політики, з індикаторами і багаторічними обсягами фінансування; управляються спільно (shared management) з ЄК.
- **Ex-ante умови (Enabling Conditions)** – стратегія смарт-спеціалізації (S3/RIS3) як передумова доступу до коштів ЄС на підтримку інновацій; територіальні стратегії як передумова інструменту ІТІ (ст. 28–29 Регламенту 2021/1060).
- **Окремо й паралельно** – національні Плани відновлення та стійкості (Recovery and Resilience Facility / NextGenerationEU, 2021–2026)

Для кандидатів - ще немає доступу до структурних фондів, замість них – інструменти IPA III
Приклади: Новий план для Західних Балкан, Ukraine Facility
Принцип: «гроші в обмін на реформи»

Новий програмний цикл 2028-2034:
Новий документ - National and regional partnership plans

➤ НАСКРІЗНІ МОМЕНТИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

➤ **два ключові завдання** — підвищення показників соціально-економічного розвитку країни в цілому і водночас подолання міжрегіональних і міжтериторіальних диспаритетів;

національні пріоритети, які враховують, що в різних країнах ці дві проблеми проявляються дещо по-різному

➤ **стратегічні підходи**, які б максимально відповідали ключовим викликам, що стоять перед країною — залежно від географічних особливостей, рівня економічного розвитку, особливостей адміністративно-територіального устрою тощо;

Політики, **підкріплені конкретними інструментами і ресурсними забезпеченням**, їхня ефективність **моніториться за чітко визначеними індикаторами**;

➤ **планувальних документів різні за рівнем і спрямованістю**, які **узгоджені вертикально** (як «згори вниз», так і «знизу вгору») і **горизонтально**;

механізми партнерств за участю ключових стейкхолдерів як один із найбільш ефективних механізмів для забезпечення такого узгодження;

➤ **територіально-орієнтований підхід** із фокусом часто не тільки і не стільки на формально розмежовані адміністративно-територіальні одиниці, скільки на функціональні простори, в яких реально протікає життя людей.

➤ В ТОЙ ЖЕ ЧАС - НЕ ІСНУЄ УНІВЕРСАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ПОБУДОВИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

різні набори планувальних документів

різні особливості їх структури та наповнення

різні пріоритети

різні горизонтами планування

різні механізми імплементації

▶ ПРИКЛАДИ ПРІОРИТЕТІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ОКРЕМИХ КРАЇН

ШВЕЦІЯ

- Сталий розвиток усіх частини країни
- Посилення регіональної і місцевої конкурентоспроможності

ШВЕЙЦАРІЯ

- Економне використання обмежених територіальних ресурсів і збереження унікальної природи
- Підтримка конкурентоспроможності країни

ІРЛАНДІЯ

- Компактне зростання при прогнозованому рості населення
- Підтримка розвитку столиці разом з ростом інших ключових міст і усіх регіонів

ІСПАНІЯ

- Входження в ЄС ТОП-8
- Розвиток співпраці міських і сільських територій

РУМУНІЯ

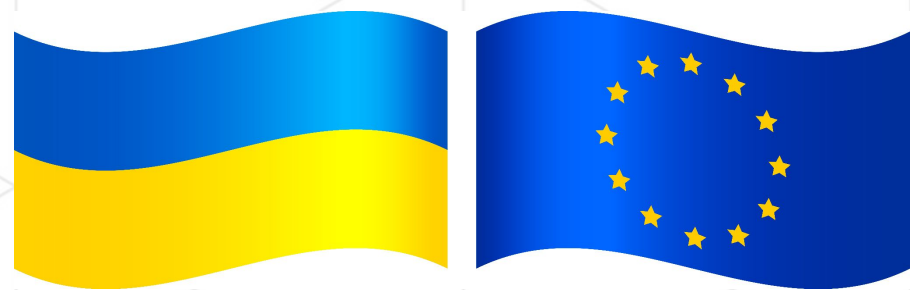
- Скорочення відставання від інших країн ЄС
- Зменшення міжрегіональних диспаритетів

ХОРВАТІЯ

- Сталий розвиток
- Увага до розвитку територій з різними особливостями

ПОЛЬЩА

- Запобігання соціальній стратифікації
- Поліцентричний розвиток

**Українська регіональна політика має
бути європейською, але українською**

=

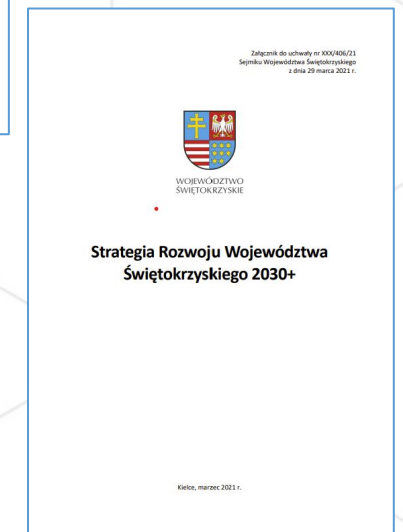
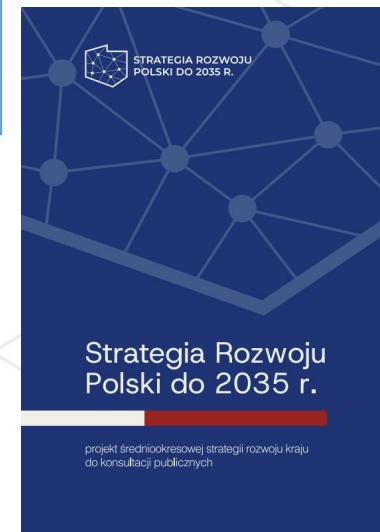
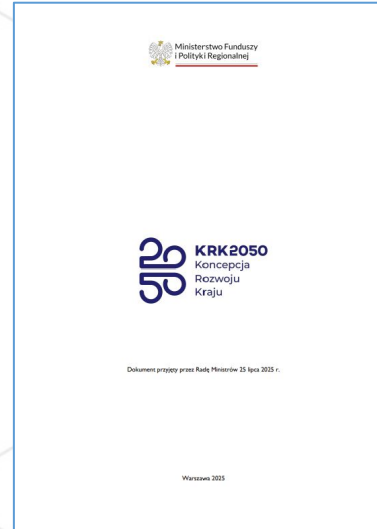
українською, але європейською

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

- Як структурувати набір планувальних документів?
- Який оптимальний горизонт планування?
- Як співвідноситься просторове планування і стратегічне планування регіонального розвитку?
- Які тренди сьогодні є відправними точками для стратегічного планування?
- Яка оптимальна структура стратегічних документів?
- Які інструменти можуть допомогти в розробленні стратегій?

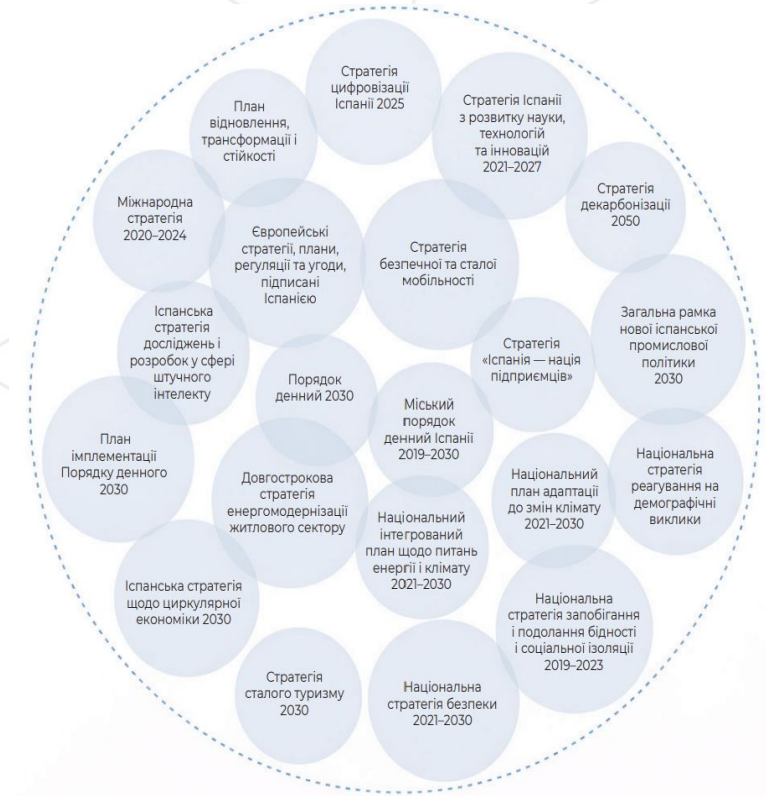
➤ ЯК СТРУКТУРУВАТИ НАБОР ПЛАНУВАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ? ПРИКЛАД ПОЛЬЩІ

- Довгострокова (до 2050 року) і середньоїрокова (до 2035) стратегії розвитку
- 9 інтегрованих (міжсекторальних) стратегій, одна з яких – регіональна
- Стратегії воєводств – обов'язкові
- Ґміни можуть розробляти стратегії (допускається розробка спільних стратегій)

▶ ЯК СТРУКТУРУВАТИ НАБОР ПЛАНУВАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ? ПРИКЛАД ІСПАНІЇ

- Візійний документ Іспанія-2050 (національний офіс форсайту)
- Велика кількість секторальних стратегій
- РОП фактично заміняють регіональні стратегії
- Різноманітність планувальних документів на рівні автономних спільнот і муніципалітетів
- Якірні проєкти

➤ ЯК СТРУКТУРУВАТИ НАБОР ПЛАНУВАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ? ПРИКЛАД ХОРВАТІЇ

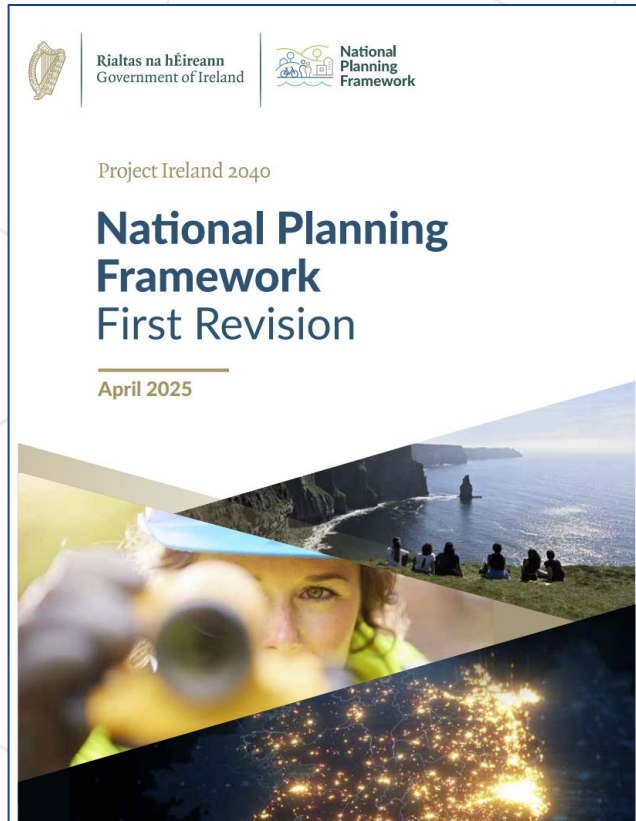
- Стратегія просторового розвитку
- Національна стратегія розвитку

Семирічний планувальний цикл для регіонального розвитку:

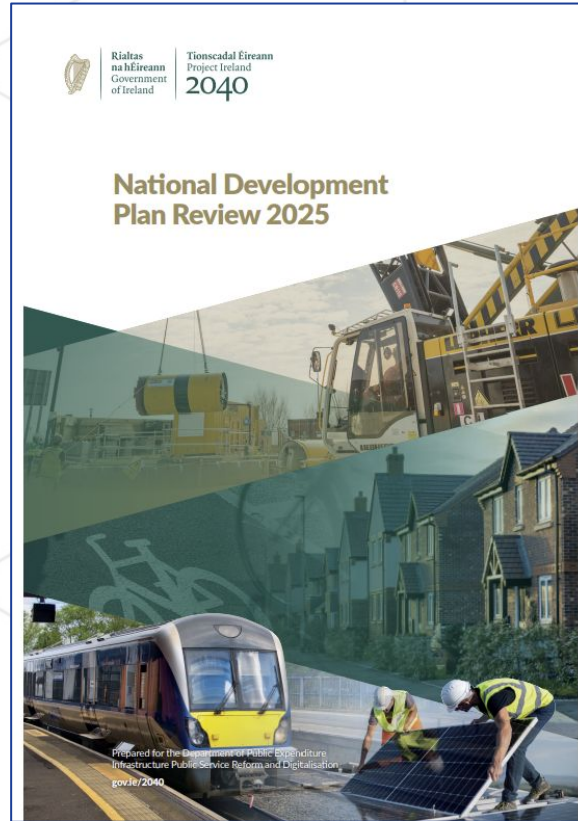
- Стратегія регіонального розвитку Республіки Хорватія (передбачена, але відсутня)
- Стратегії розвитку жупаній і Стратегія розвитку міста Загреба
- Стратегії розвитку територій, які потребують підтримки, і територій з особливими умовами розвитку
- Стратегії розвитку міських територій
- Для муніципалітетів, не зарахованих до категорії міст, розроблення стратегій не визначене як обов'язкове

➤ ЯКИЙ ОПТИМАЛЬНИЙ ГОРИЗОНТ ПЛАНУВАННЯ?

Ірландія: горизонт планування не менше 10 років і не більше 20 років

Чорногорія: стратегії до 7 років, синхронізація з програмним циклом ЄС

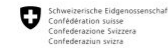
➤ ЯК СПІВВІДНОСИТЬСЯ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ?

Швейцарія

- Швейцарська просторова концепція (Raumkonzept Schweiz) – документ, на який посилається більшість стратегій і програм у сфері регіональної політики
- Три таргетовані політики – нова регіональна політика (NRP), агломераційна політика (AggloPol) і політика щодо сільських та гірських районів (P-LRB)
- Обов'язкові просторові плани на рівні кантонів
- Плани землекористування на муніципальному рівні
- Інтегровані плани для різного масштабу функціональних територій

Raumkonzept Schweiz

Schweizerische
Konferenz der K
Schweizerische
und Umweltdire
Schweizerische
Schweizerische

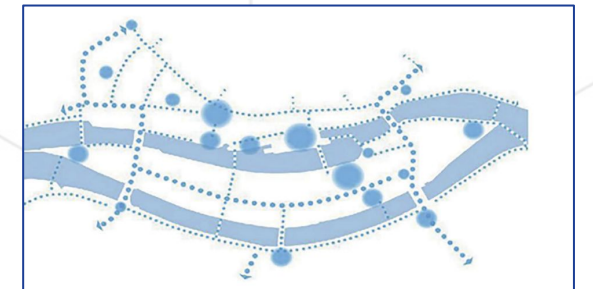
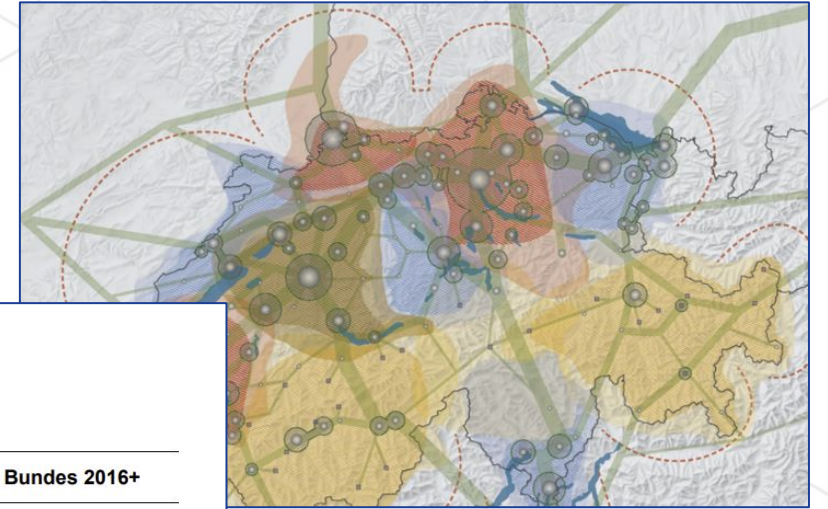

Der Schweizerische Bundesrat

Agglomerationspolitik des Bundes 2016+

Für eine kohärente Raumentwicklung Schweiz

Bericht vom 18. Februar 2015

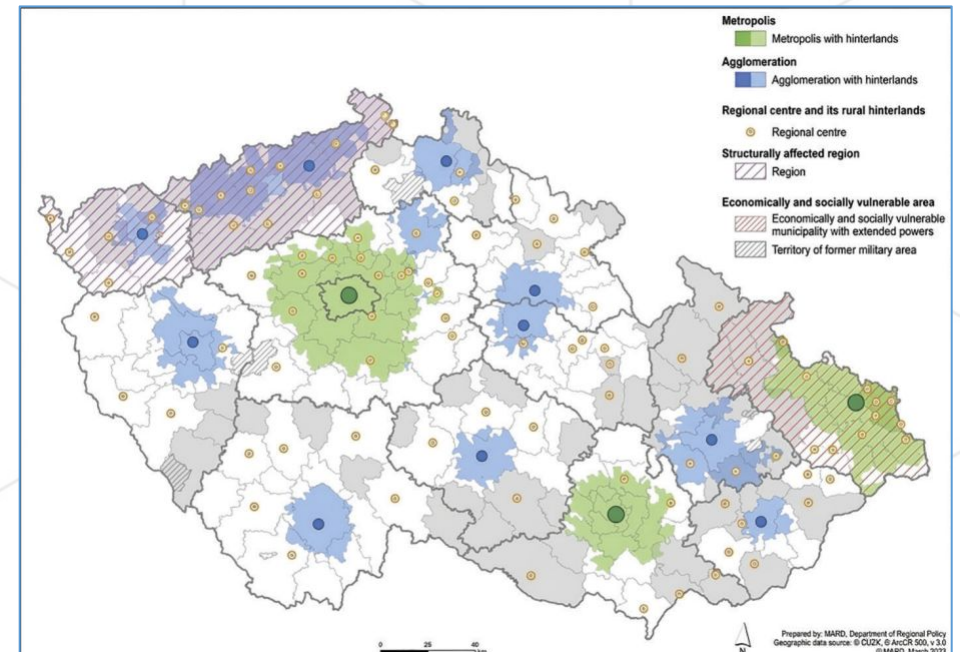

ЯК СПІВВІДНОСИТЬСЯ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ?

Чехія

Стратегія 2021+ структурована за типами територій, а не за секторами:

- метрополії
- агломерації
- регіональні центри
- структурно уражені території
- економічно та соціально вразливі території

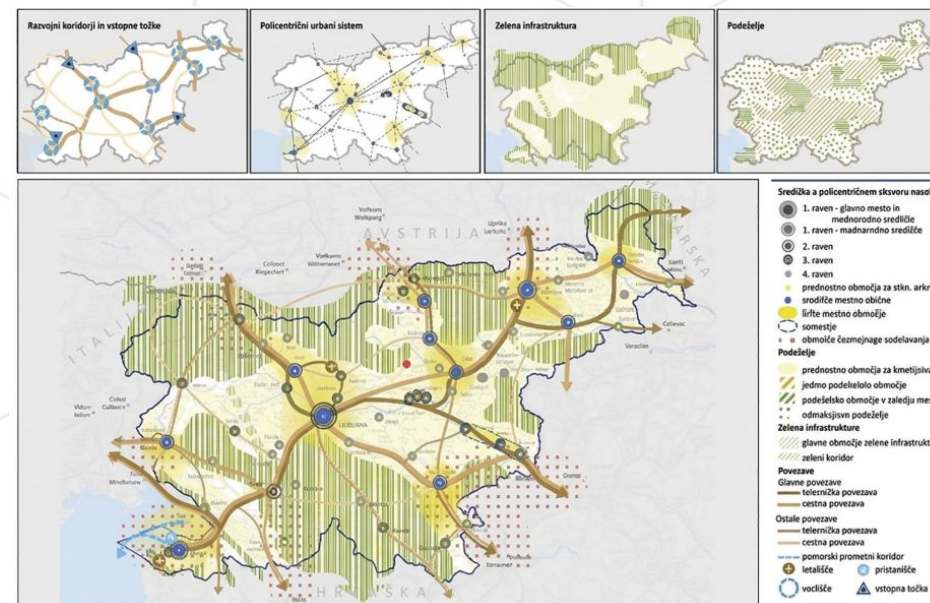
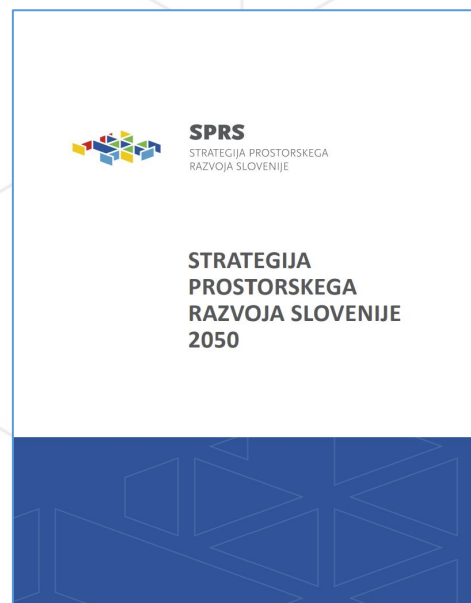

▶ ЯК СПІВВІДНОСИТЬСЯ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ?

Словенія

Основні планувальні документи:

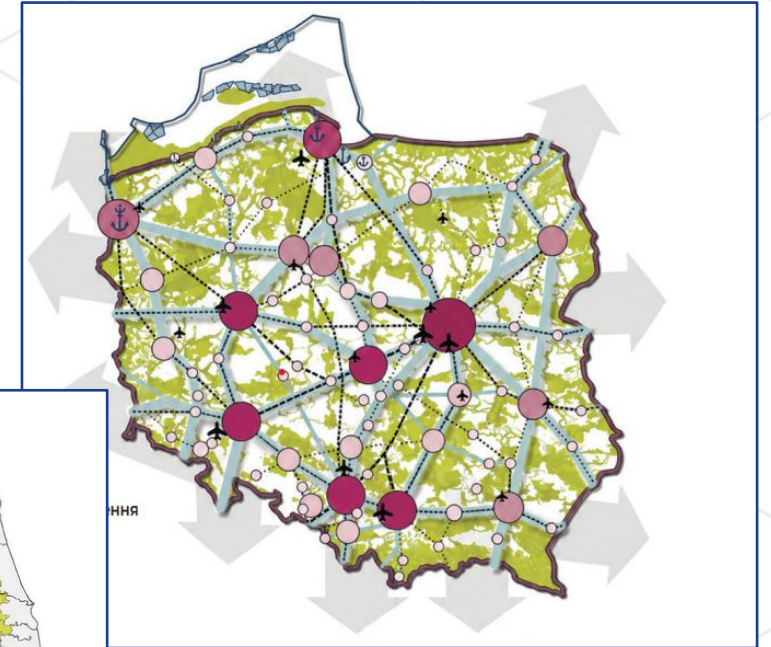
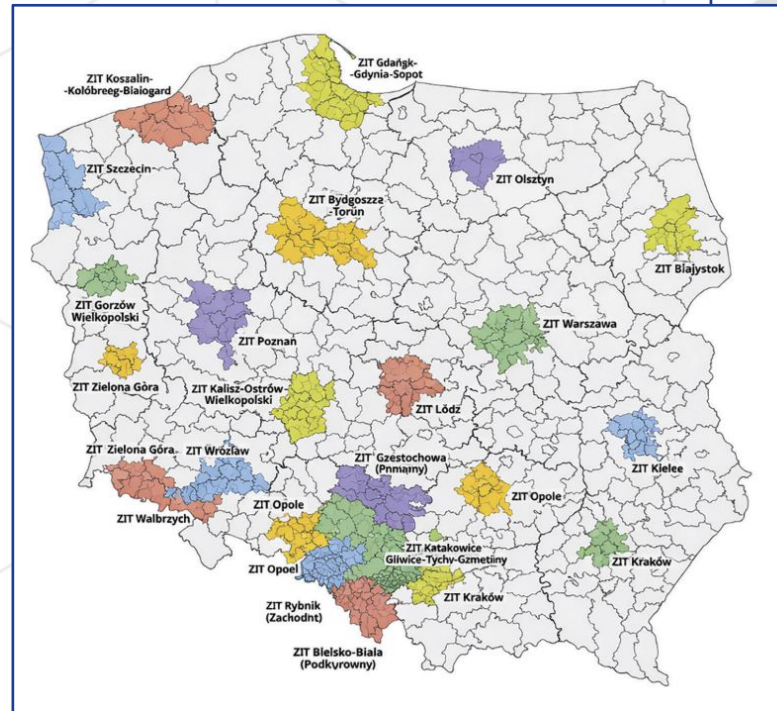
- Стратегія розвитку Словенії–2030
- Стратегія просторового розвитку Словенії – 2050
- 4 каркаси:
  - коридори розвитку та точки входу
  - поліцентрична міська система
  - сільські райони
  - зелена інфраструктура

➤ ЯК СПІВВІДНОСИТЬСЯ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ І СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ?

Польща

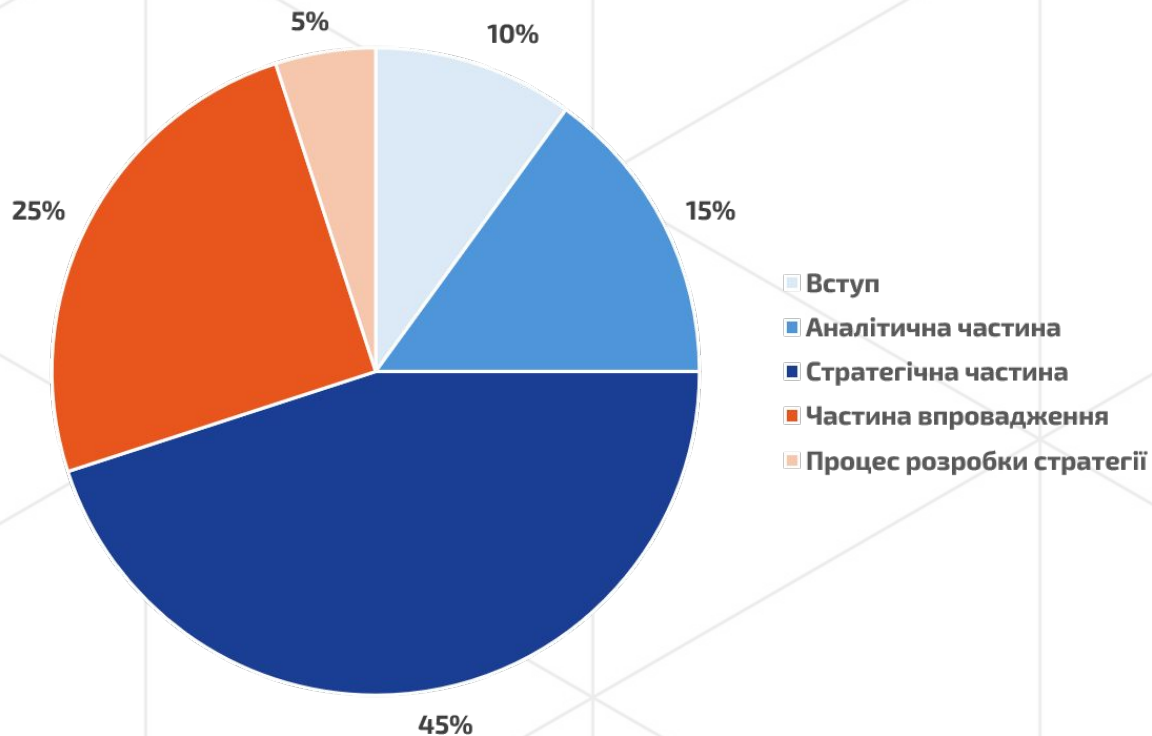
- об'єднання Довгострокової стратегії розвитку і Концепції просторового розвитку в один документ
- обов'язкова функціонально-просторова модель в стратегіях різного рівня
- виділення територій стратегічного втручання
- успішне використання інструменту ІТІ

▶ ЯКА ОПТИМАЛЬНА СТРУКТУРА СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ?

Чехія

- рекомендована структура стратегій з питомою вагою кожної частини

I. Вступ (~10%)

1. Основна інформація про стратегію
2. Контекст розроблення стратегії
3. Мета стратегії
4. Цільові аудиторії
5. Основні терміни, що використовуються
6. Інші релевантні стратегічні документи

II. Аналітична частина (~15%)

- a. Визначення та аналіз проблеми, що розв'язується
1. Визначення проблеми, що розв'язується
  2. Контекст ситуації та очікуваний майбутній розвиток
  3. Перегляд існуючих заходів
  4. Розвиток у так званому нульовому варіанті
  5. Короткий виклад ключових результатів аналізу

III. Стратегічна частина (~45%)

- a. Бачення та основний стратегічний напрямок (~15%)
1. Логіка втручання, ієрархія цілей
  2. Бачення, глобальна мета та стратегічні напрямки
  3. Стратегічні цілі
- b. Опис цілей в окремих стратегічних сферах (~30%)
1. Опис конкретних цілей, вплив їх виконання
  2. Огляд та опис заходів
  3. Результати та результати реалізації окремих заходів (діяльності), показники

IV. Частина впровадження (~25%)

1. Структура впровадження та система управління впровадженням стратегії
2. План активностей
3. Графік
4. Бюджет та джерела фінансування
5. Система моніторингу та оцінки реалізації стратегії
6. Система управління ризиками та передумови для реалізації стратегії

V. Процес розробки стратегії (~5%)

1. Автори стратегії та зацікавлені сторони
2. Опис процесу розробки стратегії

VI. Додатки

▶ ЯКІ ТРЕНДИ СЬОГОДНІ Є ВІДПРАВНИМИ ТОЧКАМИ ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ? БЕЗПЕКА

Польща

Безпечність як характеристика простору (Просторова концепція) і безпека як одна з стратегічних цілей в Стратегії-2035

Швеція

Безпечність регіону і мешканців в плані розвитку Стокгольму -2050

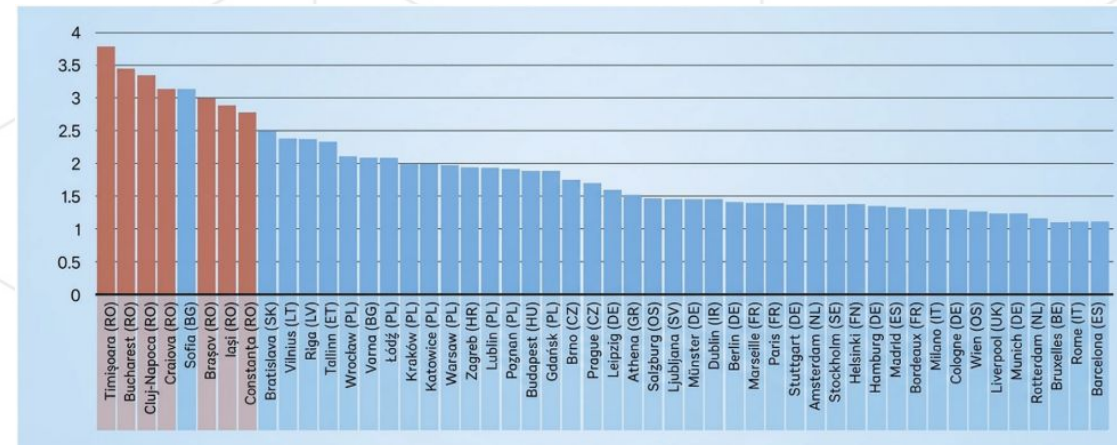
▶ ЯКІ ТРЕНДИ СЬОГОДНІ Є ВІДПРАВНИМИ ТОЧКАМИ ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ? ДЕМОГРАФІЧНІ ВИКЛИКИ

Ірландія і Швейцарія
 очікування зростання населення – «компактне зростання»

Румунія -

скорочення чисельності населення на рівні понад 2,5 млн (більше 10%) – політика полюсів зростання

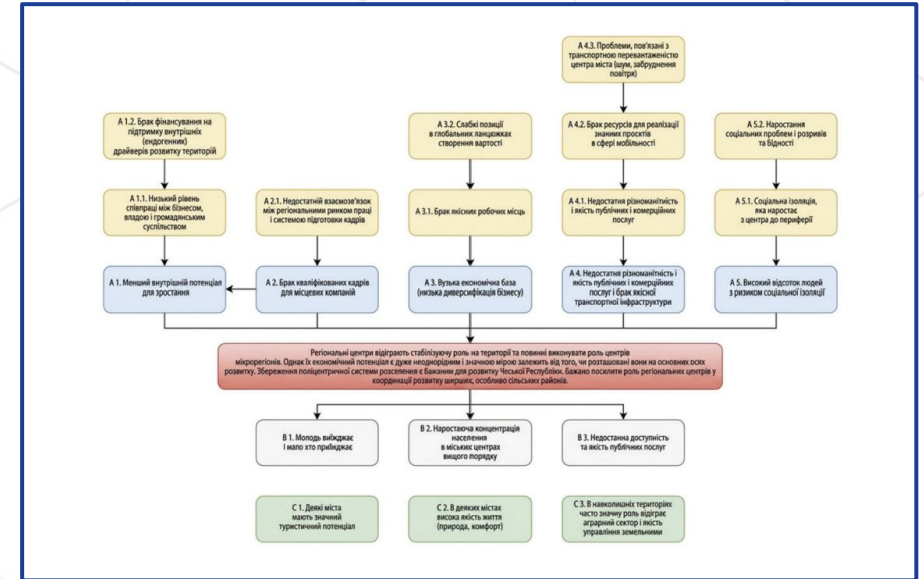
ЯКІ ІНСТРУМЕНТИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ В РОЗРОБЛЕННІ СТРАТЕГІЙ?

Чехія – Стратегія 2021+ - «дерево проблем» для кожного типу територій

Іспанія – «Іспанія-2050» – 9 ключових викликів і бенчмаркінг з країнами ЄС по ключових рейтингах 9 викликів за єдиною структурою

Хорватія – опис потреб і потенціалів розвитку як обов'язковий елемент аналізу

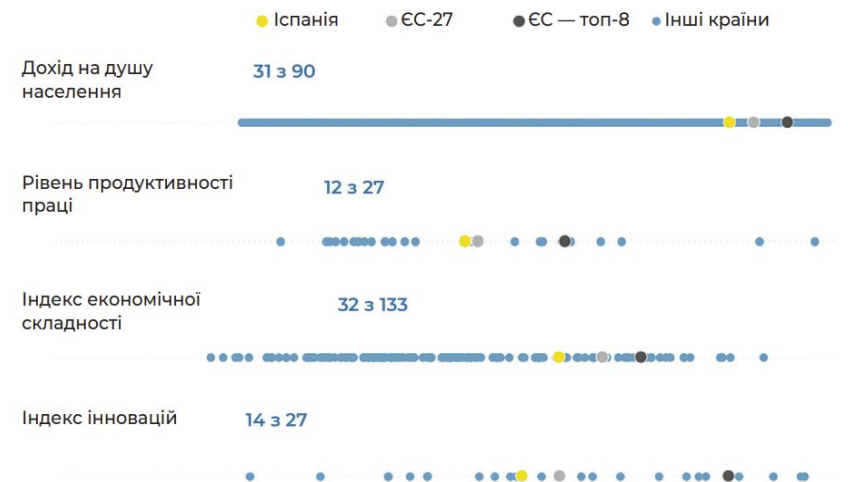
Польща – сценарний аналіз на основі мегатрендів і визначення «пасток розвитку»

Pułapki rozwojowe

PUŁAPKA ŚREDNIEGO DOCHODU

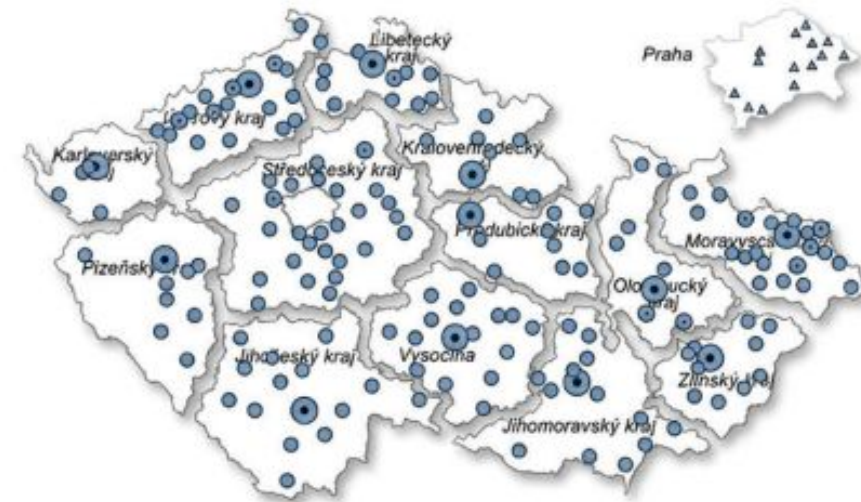
- PKB per capita **Polski to tylko 45%** PKB per capita **USA**.
- Połowa Polaków zarabia **mniej, niż 2,5 tys. zł „na rękę”**.
- Pensje są ok. 3-krotnie mniejsze (nominalnie)** niż w krajach wysokorozwiniętych.

➤ ЯКІ ІНСТРУМЕНТИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ В РОЗРОБЛЕННІ СТРАТЕГІЙ?

Чехія

– портал бази стратегій з інтерактивним просібником, який містить необхідні шаблони

Města

BENEŠOV

BENEŠOV NAD PLOUČNICÍ

KLADNO

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ

PRAHA-SLIVENEC

PRACHATICE

Obce

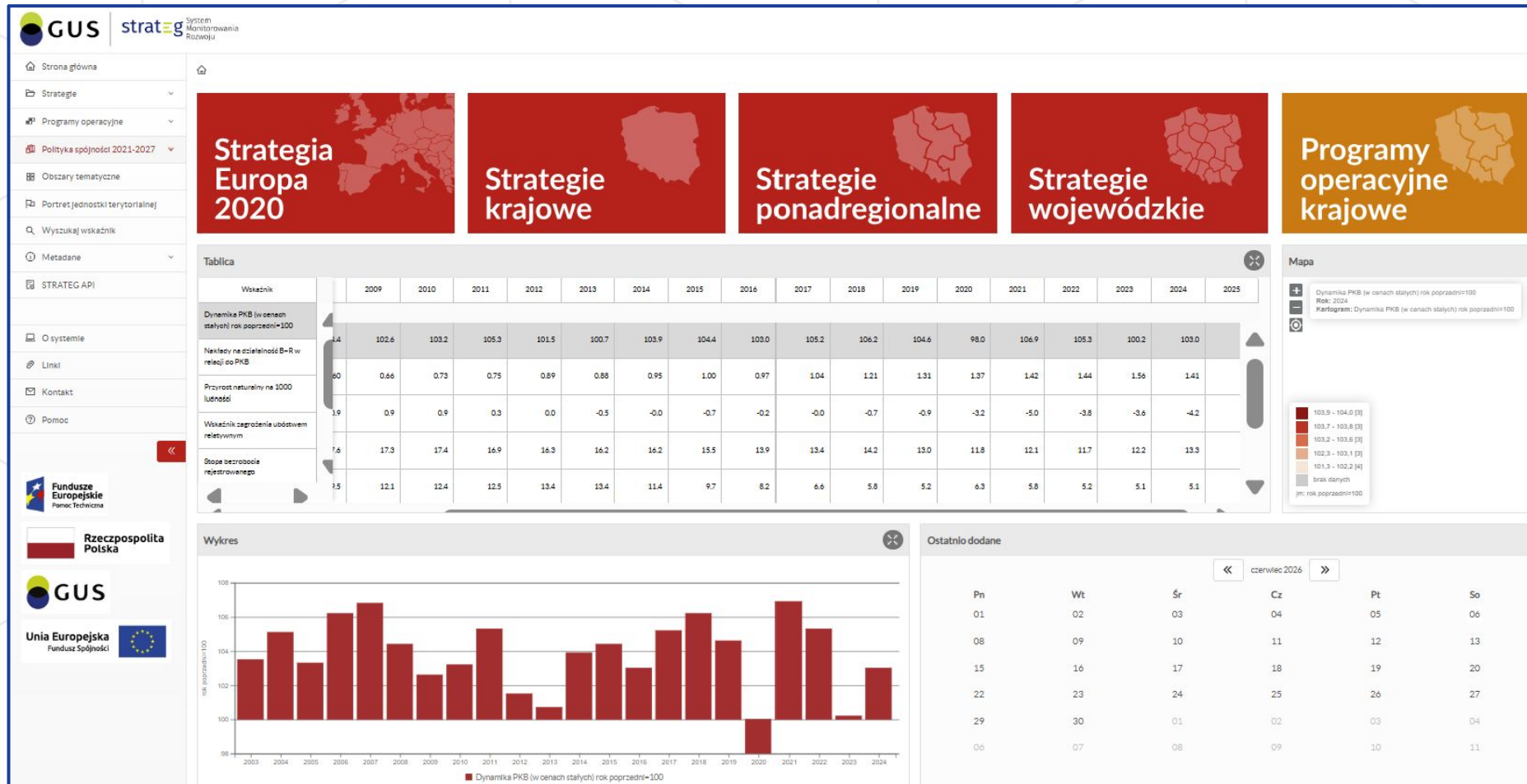
BAŠKA

BOLATICE

ЯКІ ІНСТРУМЕНТИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ В РОЗРОБЛЕННІ СТРАТЕГІЙ?

Польща

- портал Strateg на сайті головного статистичного управління

ЯКІ ІНСТРУМЕНТИ МОЖУТЬ ДОПОМОГТИ В РОЗРОБЛЕННІ СТРАТЕГІЙ?

Іспанія

- цифровий атлас на сайті Міського порядку денного

ІНШІ АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

- Як буде забезпечуватися координація національних/регіональних/локальних рівнів планування?
- Яка роль різних стейкхолдерів у підготовці стратегічних документів? Як працює європейський принцип партнерства?
- Що таке функціональні території? Як визначаються їх межі? Які політики і інструменти використовуються для їх розвитку?
- Які передумови того, що стратегія буде реалізована? Інституційні? Фінансові?
- Як забезпечується моніторинг реалізації стратегій?
- ...

➤ ДЕЯКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

- **Спершу – національна стратегія з власними пріоритетами.** ОП під кошти ЄС вибудовуються на її основі, а не замість неї. Документи ЄС не є заміною національного планування, але національне планування має відбуватись за принципам ЄС.
- **Сформувані інституційний механізм координації** – це завдання вже кандидатської стадії
- **Свідомо обрати принцип організації майбутніх ОП і підготуватись до їх розроблення** - тематичний (простіший в управлінні) чи регіональний (ближчий до територій)
- **Готувати ex-ante умови (enabling conditions) наперед**
- **Забезпечити пілотування інструментів** європейської когезійної політики

Дякую за увагу!

